

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM er udarbejdet af serviceområderne i Teknik- og Miljøforvaltningen, der udgøres af Byens Drift, Byens Anvendelse, Byens Udvikling og Byens Fysik.

Frederiksholms Kanal

INDLEDNING

Københavns Kommune har en lang tradition for at udvikle og anvende byrumsudstyr og belægninger, der skaber kvalitet i byrummet og er med til at understøtte Københavns egenart. Med den menneskelige skala som udgangspunkt er basale behov løst med både righoldig og funktionel detaljering og originale designløsninger, der er med til at fortælle historien om byens udvikling.

For at fastholde dette og fortsat skabe sammenhæng og genkendelighed i byen har Københavns Kommune siden 2007 beskrevet retningslinjer for designløsningerne i en 'Designmanual for byens rum'. Designmanualens retningslinjer vil fra september 2017 indgå i denne publikation RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM . Udover at understøtte egenarten sikrer RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM som administrativt grundlag en høj anlægsstandard og en ansvarlig drift.

Retningslinjerne henvender sig til eksterne rådgivere, borgere, interessegrupper og organisationer samt medarbejdere i kommunens forvaltninger, som arbejder med udformning og drift af byrum.

ARKITEKTURPOLITIK

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM er udarbejdet i overensstemmelse med "Arkitekturpolitik København 2017-2025". Denne har fokus på, at byens indretning og udformning skal understøtte hverdagslivet for københavnere og understøtte Københavns byarkitektoniske egenart, så byen både opleves som en sammenhængende helhed, og så bydelenes og lokale steders forskellighed understreges. Udformning og anvendelsen af design skal foregå ansvarligt med fokus på langsigtet bæredygtighed overfor økonomi og miljø.

INDHOLD I RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM omhandler hvor og hvordan, byudstyr og belægninger beskrevet på www.vejpladspark.dk skal indgå i byens forskellige byrum. RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM viser også, hvornår det kan komme på tale at anvende byudstyr eller belægninger, som ikke er indeholdt i manualen.

På www.vejpladspark.dk findes oversigter over kommunens byrumsudstyr både vist som enkeltelementer og som sammenstilling af flere elementer i miljøer. Der er sat fokus på nogle af de vigtigste designområder; Belægninger vi færdes på – inventar og skilte der møblerer rummet – og belysning, der leder os rundt i byen.

Oplysninger om belægninger vi færdes på, finder du i dokumenterne:

- "Anlægs- og vedligeholdelsesprojekter i god kvalitet – Tekniske og designmæssige krav og retningslinjer til vejopbygning og belægningsarbejder", [link](#)
- "Krav og retningslinjer for design, projektering og anlæg af byens broer og andre bygværker", [link](#)

Oplysninger om inventar og skilte der møblerer rummet, finder du i dokumentet:

- "Retningslinjer for brug af inventar i byens rum", [link](#)

Oplysninger om belysning, der leder os rundt i byen. Finder du i dokumentet:

- "Særlig arbejdsbeskrivelse for belysning", [link](#).

ANVENDELSE

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM skal anvendes ved anlæg af byrum på alle offentlige områder – i urbane rum som transitrum (veje, forbindelser, strøggader, promenader) i havnerum og pladser samt i parker og naturområder. Dette gælder også ved afholdelse af konkurrencer og udbud. Undtaget er Ørestad, hvor der er vedtaget en særlig designmanual.

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM skal også anvendes ved anlæg af og på private fællesveje, hvor kommunen har ansvaret for drift. På private fællesveje og private arealer henstilles det, at RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM og andre relevante politikker anvendes, især hvis det er planlagt, at byrummene efterfølgende skal ændre status til offentlig vej.

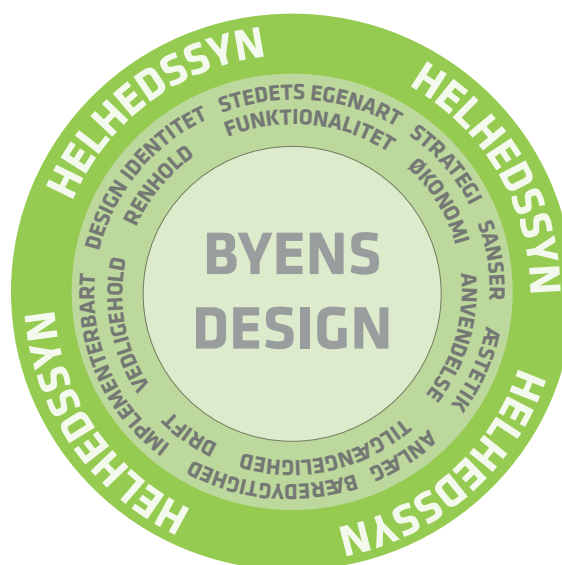

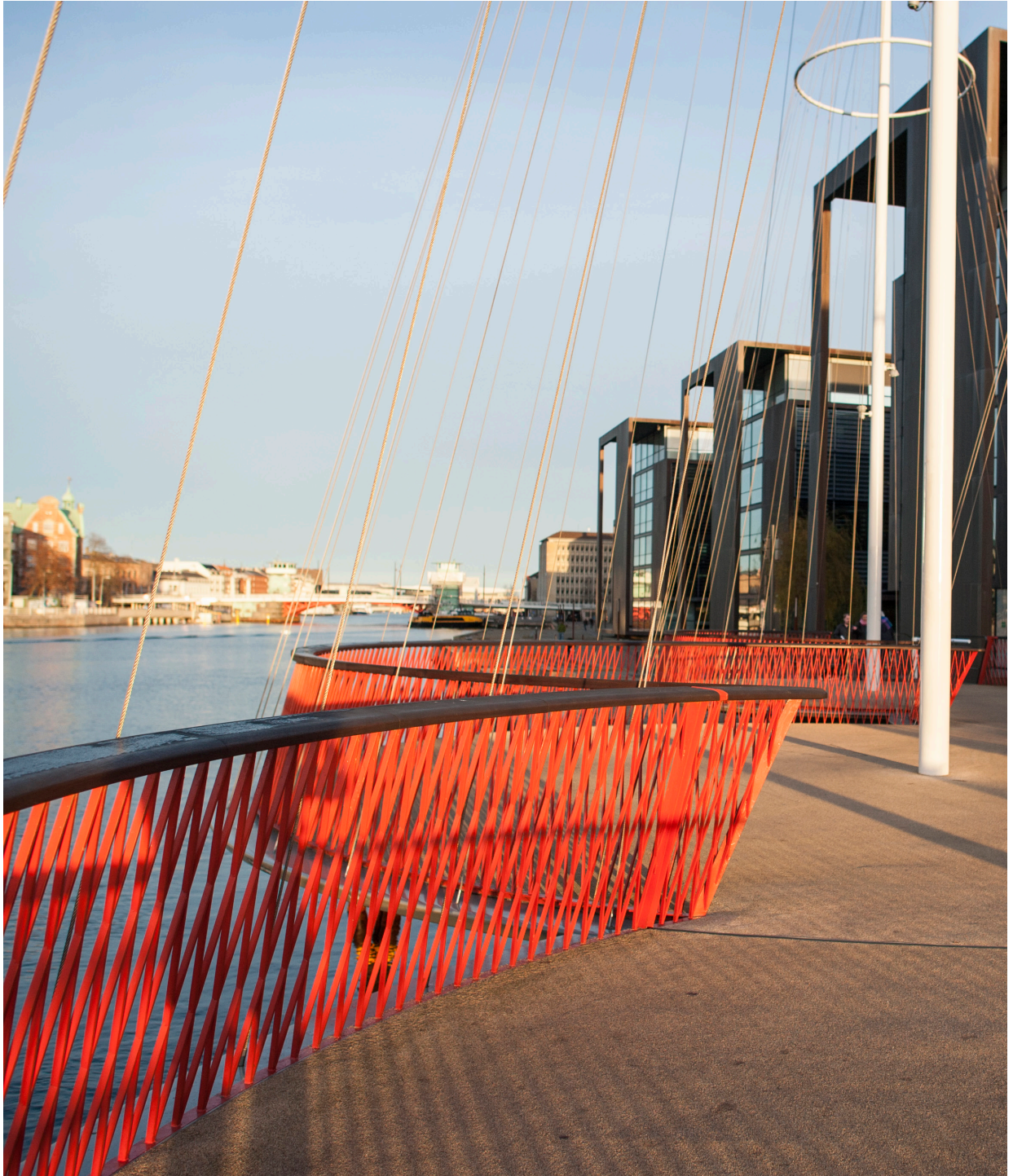
RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM - ET DYNAMISK REDSKAB

RETNINGSLINJER FOR INDRETNING AF BYENS RUM OG DOKUMENTERNE på www.vejpladspark.dk er et dynamisk redskab, som løbende vil blive opdateret med nye inventarløsninger og belægninger. København står overfor en række udfordringer, som vil kræve nye løsninger også på designområdet. Det handler blandt andet om behov for nye cykelparkeringsløsninger, ITS-løsninger (intelligent trafikstyring) og klimatilpasning af byens rum. Nye designløsninger vil fortsat blive udviklet med fokus på kvalitet, som bygger bro mellem kulturarven og det moderne.

Nyt byrumsudstyr skal have en designmæssig høj kvalitet, som ikke kun handler om at løse en given opgave, men også handler om at skabe en designmæssig oplevelse. Det kan eksempelvis være en æstetisk oplevelse eller en lokal historie, der skal fortælles. En vigtig del af den æstetiske oplevelse handler om, at byrummet og dets udstyr er robust og velfungerende. Derfor er også drifts- og vedligeholdelsesmæssige overvejelser af stor betydning. Bæredygtighed har ligeledes stor betydning, såvel miljømæssigt som socialt og økonomisk, ligesom løsningerne skal være fremtidssikrede over for de kommende klimaforandringer og det øgede pres på byens rum som følge af befolkningstilvæksten.

Københavns kommune lægger derfor vægt på, at designprodukterne udvikles i et helhedssyn, hvor en lang række hensyn skal balanceres, så byens design sikres høj kvalitet.

KØBENHAVNERIDENTITETEN

Københavnseridentiteten kendetegnes af en række gennemgående, genkendelige grundelementer, som sammenstilles i bymiljøer. Grundelementerne og bymiljøerne understøtter byens egenart og stemning og udsender et signal om, at man nu befinder sig på offentligt areal og er i Københavns Kommune.

Københavnseridentiteten skal fastholdes, fordi den giver genkendelighed og sammenhæng i byen, fordi den inviterer til og fortæller københavnere, at byrummet er til fælles brug.

Københavnseridentiteten ønskes også fastholdt, fordi den er baseret på gennemprøvede robuste kvalitetsprodukter, som sikrer funktionalitet og fornuftig drift og vedligehold af byrummene.

DESIGN-IDENTITETER

En række af grundelementerne på www.vejpladspark.dk er mere bærende for Københavnseridentiteten end andre. Det drejer sig om belægnings på fortove og gangarealer, bænke, affaldskurve, cykelstativer, primær belysning, vejnavneskiltning og parkskiltning. Selv om elementerne oftest bruges sammen, så er det muligt at fastholde identiteten uden at bruge dem alle.

Afhængigt af hvor man er i byen anvendes forskellige udformninger af grundelementerne. Man kan tale om to forskellige designidentiteter:

- Urban-identitet, som anvendes i alle urbane rum herunder veje, pladser og havnerum. Bærende for urban-identitet er Københavnserfortovet, Københavnerbænken, Københavnerkurven, Københavnercykelstativet, det wirehængte Københavnerarmatur og vejnavneskiltningen.
- Park-identitet, som anvendes i parker og naturområder. Bærende for park-identitet er designmanualens sortiment af bænke, affaldskurve, belysning og skiltning.

Hvis der er ønske om at fremme det lokale byliv på en bestemt måde, kan elementer efter en konkret vurdering af stedets egenart suppleres med andet byudstyr.

I bevaringsværdige og historiske miljøer kan fortovsbelægnings af hensyn til kulturarven og den stedlige karakter udformes i granit med gangbaner i bordursten.

På pladser til f.eks. ophold eller rekreative aktiviteter kan enkelte elementer i Københavnseridentiteten erstattes af andre designs, hvis den stedlige egenart taler for det. I de tilfælde skal der udføres egenartsanalyse, som sammen med fastlæggelse af byrumets funktion og behov i øvrigt skal ligge til grund for Københavns Kommunes vurdering og evt. valg af nyt byudstyr til det konkrete sted. I områdeløft-områder kan undtagelsesvis anvendes særlige byrumdesigns i større helhedsorienterede anlæg, hvis formål er at skabe en særlig lokal identitet.

LOGO, FARVER OG SKRIFT

ANVISNINGER

Københavnseridentiteten understøttes af logo, identitetsfarver og skrift, som anvendes som en integreret del af byens design på inventar og udstyr.

Byens identitetsfarver er grå/grafital, grøn, sort og blå, der alle er forholdsvis neddæmpede. Farverne anvendes hver for sig på inventar og udstyr til at sammenkæde og definere steder og deres brug. Her ved forenkles de bymæssige miljøer, og der skabes en genkendelighed, der gør det lettere at orientere sig i byen. Inventar kan også fremstå ubehandlet og galvaniseret. Dertil kommer en række specialfarver.

Byens logo, byvåbnet er en moderne fortolkning af et våbenskjold, som byen København modtog i 1661 sammen med sine privilegier. Byvåbnet kan eksempelvis ses på informationsskilte og affaldskurve. Det fremtræder altid i én af identitetsfarverne eller hvidt. Det anvendes som print og i relief. Der kan være behov for en forenkling af byvåbnet. I så fald skal byvåbnet som minimum have tre tårne over tre bølgelinjer. Foreklede udgaver skal godkendes af Teknik- og Miljøforvaltningen.

Byvåbnet skal anvendes

- på udvalgt inventar og udstyr
- på større udvalgte brønddæksler eksempelvis kloakdæksler
- i en størrelse, der er afstemt med elementet, og så det kan ses, eksempelvis bannere
- på informationstavlen på bagsiden af buslæskærme

Byens skrift er Gill Sans. Det er en skrifttype med mange variationsmuligheder og høj læsbarhed. Beskrivelse af skriftens og de grafiske elementer (logo, byvåben) samt anvendelse findes i Københavns Kommunes grafiske designmanual på <http://www.kk.dk/artikel/designmanual>

PRODUKTER

Grå (RAL 7021 - Pearl) i alle miljøer

Grå er byens generelle farve, der anvendes i alle miljøer - undtaget er parker og terminalmiljøer. Grå anvendes især på udstyr, der skal fremstå anonymt. Farven anvendes på alt inventar herunder affaldskurve, signalmaster, skiltestandere, parkstandere i Fæstningsringen, og rækværker/værn i bevaringsværdige miljøer. Undtaget er Københavnerbænken, gittermaster og håndlister på broer, der også kan være sorte.

Sort (RAL 9005) i parker

Sort anvendes i byens parker og naturområder på alt inventar. Bænke kan dog også fremtræde i træets naturlige farve. Undtaget er parkstandere i Fæstningsringen, som fremstår i grå identitetsfarve. Sort anvendes også på Københavnerbænkens støbejernsgavle.

Blå (RAL 5011) i terminalmiljøer

Blå anvendes ved stoppested- og terminalmiljøer, på reklamefinansieret udstyr, P-automater og på gadenavneskilte.

Specialfarver

Der anvendes en række specialfarver på udvalgt inventar:

- Grøn (RAL 6009) anvendes på Københavnerbænkens trævanger

- Mørkegrå (RAL 7024 glans 60+/-10) anvendes på gittermaster.

- Graffitsort (RAL 9011) anvendes til håndlister eller rækværk

- Vinduesgrå (RAL 7040) anvendes på værn ved rækværker og ved tunneller

- Lysgrå (RAL 7035 glans 60) anvendes som udgangspunkt på værn i Indre By og ved havnen.

- Olieret træ: Anvendes især på bænkeplanker.

- Galvaniseret: Anvendes især til lygtestandere, signalstandere og cykelstativer.

Relief, byvåben

Relieffet af byvåbnet kan være udstanset, ophøjet eller nedfældet. Udstanset relief anvendes eksempelvis på Københavnerkurv. Ophøjet relief anvendes eksempelvis på Københavnerbænk og parkstandere.

Print, byvåben

Print anvendes ved stoppested- og terminalmiljøer og på reklamefinansieret udstyr.

SAMMEN OM BYEN

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen

BYENS FYSIK
Center for Nye Anlægsprojekter
Udvikling af anlægsprojekter
Foto Troels Heien
Layout Byens Fysik

Juli 2017

www.kk.dk/vejpladspark

